

вести підприємства торгівлі з кризи та стимулюватиме їх до подальшого розвитку та вдосконалення.

1. Антикризисное управление: от банкротства – к финансовому оздоровлению / Под ред. Г.П.Иванова. – М.: Закон и право, ЮНИТИ, 1995. – 320 с.

2. Бланк И.А. Торговый менеджмент. – 2-е изд., перераб. и доп. – К.: Эльга, Ника-Центр, 2004. – 784 с.

3. Лігоненко Л.О. Антикризисне управління підприємством: теоретико – методологічні засади та практичний інструментарій. – К.: Київ. нац.торг.-екон.ун-т, 2001. – 580 с.

4. Мазаракі А.А. та ін. Економіка торговельного підприємства / За ред. проф. Н.М.Ушакової. – К.: Хрещатик, 1999. – 800 с.

5. Держкомстат України // ukrstat.gov.ua.

Отримано 29.09.2009

УДК 339.13 : 338.2

А.С.КРУТОВА, канд. екон. наук

Харківський державний університет харчування та торгівлі

АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ТОРГІВЛІ В КОНТЕКСТІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

Розглядаються питання впливу сучасних інформаційно-комунікаційних технологій на розвиток торгівлі. Надається визначення торгівлі як складної організаційної системи, що забезпечує свою діяльність з організації товарообігу за допомогою великої кількості різноспрямованих економічних зв'язків, нових логістичних схем та сучасних торговельних форматів.

Рассматриваются вопросы влияния современных информационно-коммуникационных технологий на развитие торговли. Дается определение торговли как сложной организационной системы, обеспечивающей деятельность по организации товарооборота при помощи большого числа разнонаправленных экономических связей, новых логистических схем и современных торговых форматов.

Issues of modern ICT influence on trade development have been reviewed. The definition of trade as a complex organizational system that secures commodity circulation organizational activity with a help of numerous multidirectional economic relations, novel logistic schemes and modern trade formats has been provided.

Ключові слова: інформаційне суспільство, нові торговельні формати, дефініція торгівлі, мінова торгівля, попит та пропозиція, глобалізація.

Побудова орієнтованого на інтереси людей, відкритого для всіх і спрямованого на розвиток інформаційного суспільства є одним з головних пріоритетів України [1]. Наша держава має власну історію розвитку базових засад інформаційного суспільства: діяльність всесвітньо відомої школи кібернетики; формування на початку 90-х років минулого століття концепції та програми інформатизації; створення різноманітних інформаційно-комунікаційних технологій і загальнодержавних інформаційно-аналітичних систем різного рівня та призначення.

Політика міжнародної співпраці України орієнтована на її участь у розвитку глобального інформаційного суспільства та має здійснюватися з метою узгодження стратегій розвитку інформаційного суспільства, сприяння в реалізації універсального підходу до спільних дій, зменшення цифрової та інформаційної нерівності. Впровадження Основних засад розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 рр. покликано забезпечити позитивні зміни в життєдіяльності суспільства і людини, а саме: збільшити рівень захисту прав і свобод людини та її добробуту, активізувати участь громадян в управлінні державою, сприяти розвитку демократії; підвищити конкурентоспроможність України, ефективність державного управління, продуктивність праці у всіх сферах економіки, рівень інформаційної безпеки людини, суспільства, держави, ступінь розвитку інформаційно-телекомунікаційної інфраструктури, зокрема українського сегменту Інтернету; забезпечити перехід економіки до моделі науково-технічного та інноваційного розвитку, збільшити частку наукоємної продукції, сприяти якості та доступності послуг освіти, науки, культури, охорони здоров'я за рахунок впровадження ІКТ; розширити можливості доступу до національних та світових інформаційних електронних ресурсів; створити нові робочі місця, поліпшити умови роботи і життя людини; поглибити запровадження нормативно-правових засад інформаційного суспільства.

Погляди відомих економістів щодо визначення таких дефініцій як інформаційне суспільство, мережеве суспільство, постіндустріальне суспільство формують у дослідника уяву про входження людства до цілком нового типу суспільства. Так, деякі сучасні економісти та політологи вважають, що сучасне суспільство не має нічого спільного з таким суспільством, яке функціонувало 100 років тому (Ф.Вебстер, Е.Тоффлер) [2]. Хтось навпаки вважає, що наявність занадто великих обсягів інформації, які ми навіть не можемо усвідомити, ще не є приводом до того, щоб стверджувати, що ми живемо в абсолютно новому суспільстві (К.Фучс) [3]. Однак всі теорії розвитку інформаційного суспільства сходяться в тому, що сучасному суспільству притаманні такі важливі риси: сильна глобалізація та інформаціоналізація, деконцентрація виробництва та населення, зростання інформаційного обміну, розвиток нових самоврядних політичних систем, а також подальша індивідуалізація особистості при збереженні солідарних відношень між людьми та суспільствами. Саме ці зміни ознаменували перехід торгівлі до нової ери та спричинили виникнення нових торговельних форматів, переважно орієнтованих на використання сучасних телекомунікаційних технологій і мас-медіа.

Щоб з'ясувати більш детально вплив соціально-економічних змін на розвиток торгівлі, надамо системно-евристичне визначення такому феномену людської діяльності як торгівля взагалі.

Визначенню дефініції торгівлі економісти приділяли немалої уваги в усі часи. Так, торгівля визначалась з різних аспектів економічної діяльності та економічних відносин, що укладаються в:

- обміні результатами господарської діяльності між підприємствами, юридичними й фізичними особами;
- обміні продуктами виробництва між ланками світового господарства;
- організаційному механізмі реалізації товарно-грошових відносин;
- обслуговуванні обміну результатами діяльності юридичних і фізичних осіб;
- виконанні посередницьких операцій в процесі обміну й реалізації продуктів праці кінцевому споживачеві.

Досить першого знайомства з існуючими в економічній літературі визначеннями торгівлі, щоб переконатися в тім, що, як правило, при визначенні торгівлі виходять із поверхні економічних явищ, їхньої зовнішньої сторони. При цьому поза увагою залишається структурна сутність торгівлі. Але незаперечним є те, що саме сутнісне утримування є тою найголовнішою рисою, яка відокремлює сучасний етап розвитку суспільства та, відповідно, має знайти відбиття у визначенні дефініції торгівлі.

На наш погляд, сутнісне визначення дефініції торгівлі варто виводити з первинної найпростішої її форми. Такою, як відомо, є міновий (або натуральний) обмін. У міновій формі містяться в зародковому вигляді сутнісні визначення торгівлі, яким було призначено еволюціонувати дотепер. У сучасних формах торгівлі тепер важко розпізнати сутнісні ознаки простої мінової торгівлі, але через призму наукового аналізу вони все-таки виявляються.

У чому ж полягає сутність торгівлі, якщо її спробувати виявити в міновому обміні, у якому ще немає грошей і немає посередників між сторонами, що обмінюються? Найближче питання, що тут виникає, полягає в наступному: що необхідно для того, щоб обмін відбувся? По-перше, можливість концентрації пропозиції та попиту. На сучасних товарних і фондових біржах відбувається концентрація пропозиції та попиту на певні товари у всесвітньому масштабі. Торговельна реклама, до певної міри, своїми засобами також виконує функцію концентрації попиту та пропозиції.

Що стосується еволюції торгівлі, то в ній чітко простежується розвиток концентрації обміну від найпростіших місць торгу – ярмарки – до створення величезних торгових центрів, фондових і товарних бірж. Концентрація й централізація пропозиції та попиту є сутнісною ознакою торговельної діяльності, але не єдиною. Більш глибокою, а тому більш прихованою сутнісною ознакою в міновій торгівлі є кількісне порівнювання різноякісних товарів, тобто визначення цінності товарів в процесі торгу. Торгуючись, сторони погоджували не споживчі вартості, тому що взаємна корисність товарів визнавалася заздалегідь, а кількісну їх еквівалентність один одному. Таким чином, торг, тобто встановлення кількісної відповідності різноякісних товарів, що надходять в обмін, і є найглибшою сутністю мінової торгівлі. Термін «торгівля» походить від слова «торг», а підсумок є сутнісним змістом торгівлі як особливого виду економічної діяльності [4]. При міновій торгівлі існує й третя її сутнісна риса, що також притаманна сучасній торгівлі – при обміні товарами відбувається одночасно й обмін правами власності на товар, зміна власника товару.

Зводячи разом все вищесказане про сутність торгівлі, ми приходимо до наступного висновку: торгівля як особлива сфера економічної діяльності має структурну сутність та, як галузь народного господарства, виконує функцію обігу товарів, тобто забезпечує їх рух із сфери виробництва у сферу споживання.

Виконуючи функцію обміну, торгівля здійснює зв'язок між виробництвом і споживанням і тим самим завершує в широких масштабах відтворювальний процес, встановлює безпосередні контакти між суб'єктами ринку, збалансовує пропозицію товарів зі споживанням, стимулює нарощування обсягів виробництва конкурентоздатних товарів.

Найповніше визначення торгівлі, що враховує її сутнісний зміст, надає, на наш погляд, Т.В.Футало. Вона визначає торгівлю як організовану систему, що являє собою впорядковану сукупність взаємопов'язаних та взаємодіючих елементів, частин, підсистем, що закономірно утворюють інтегровану цілісність, спрямовану на виконання поставленої мети [5].

Підсумовуючи наведені точки зору та з огляду на широке коло економічних соціальних та культурних відносин, під впливом яких формується сфера обігу, можна сказати, що торгівля являє собою складну організаційну систему, що забезпечує свою діяльність з організації товарообігу за допомогою великої кількості різноспрямованих економічних зв'язків, нових логістичних схем і сучасних торговельних форматів. Торговельна діяльність зачіпає всі боки життя суспільства.

Саме тому рівень розвитку торгівлі характеризує стан економіки країни в цілому.

З наданого визначення витікає, що під торгівлею можна розуміти діяльність: з централізації й концентрації пропозиції та попиту; із забезпечення пропорційності (еквівалентності) обміну; з реалізації відносин власності, що виникають при товарному обігу. Дослідження ж еволюції торгівлі, на наш погляд, повинне брати як предмет пізнання не тільки процес розвитку внутрішнього зв'язку торгівлі з економікою, але й процес розгортання в ході історії її структурної сутності. Даний методологічний підхід до вивчення еволюції торгівлі реалізовано в дисертаційному дослідженні.

Однак перш ніж говорити про розвиток структури сучасної торгівлі, необхідно знов повернутися до стану суспільства, в якому цей економічний феномен функціонує та розвивається.

Базовим вихідним припущенням, на якому має базуватися науковий аналіз структурної еволюції торгівлі у нових економічних умовах є те, що саме нова економіка являє собою комбінацію глобалізації, дерегулювання ринку, поширення інформаційних технологій [6]. Усе перераховане створило передумови для швидкого зростання темпів рівня продуктивності виробництва. Здавалося, що нова економіка могла б розвиватися не турбуючись про інфляцію, спад або навіть дефолт. Ще десять років тому провідні економісти світу вважали, що побудова нової економіки пояснює високі темпи зростання фінансових показників, подальше посилення світової економіки та зниження інфляції. Але, як свідчить сучасний етап розвитку, ці твердження виявилися хибними. Тому в даному дослідженні ми намагалися виявити лише об'єктивні ознаки сутнісного утримування торгівлі в умовах нової економіки.

Суть економічної та соціальної трансформації, що стимулюється новітніми інформаційними технологіями, укладається в її здатності сприяти людям і суспільству у використанні знань і ідей. Інформаційне суспільство, як ми його представляємо, дозволяє людям ширше використовувати свій потенціал і реалізовувати свої спрямування. Для цього держави повинні зробити так, щоб інформаційні технології служили досягненню взаємодоповнюючих цілей забезпечення стійкого економічного росту, підвищення суспільного добробуту, стимулювання соціальної згоди й повної реалізації їхнього потенціалу в області зміцнення демократії, транспарентного та відповідального управління, міжнародного миру й стабільності. При цьому не слід відкидати той факт, що в інформаційному суспільстві правила, якими керується Інтернет, впливають на всі без винятку підприємства та організації. Тому

саме опанування новими, притаманними інформаційній ері, спеціальними здібностями, які формують парадигму нової торгівлі, і стане ключовими аспектами успіху торговельних підприємств у цьому сторіччі.

1. Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки: Закон України №537-V від 9 січня 2007 р.

2. Тоффлер Э. Третья волна // США – экономика, политика, идеология. – 1982. – №7. – С.11.

3. Christian Fuchs. Transnational Space and the 'Network Society'. In: 21st Century Society. Vol. 2. No. 1. – P.49-78.

4. Философский словарь / Под ред. И.Т.Фролова. – 4-е изд. – М.: Политиздат, 1981. – 445 с.

5. Футало Т.В. Формування конкурентних систем у сфері торгівлі. – Львів: Львівська комерційна академія, 2006. – 232 с.

6. Чернов А.А. Становление глобального информационного общества: проблемы и перспективы. – М.: Дашков и К⁰, 2003. – 232 с.

Отримано 29.09.2009

УДК 334.721

К.С.БРУТЯН

Криворізький факультет Запорізького національного університету

АНАЛІЗ ПРИБУТКОВОСТІ, ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ТА ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВО-ФІНАНСОВОЇ ГРУПИ

Розглядаються питання аналізу прибутковості, платоспроможності та фінансової стійкості короткострокової й довгострокової перспективи діяльності промислово-фінансової групи харчової промисловості.

Рассматриваются вопросы анализа прибыльности, платежеспособности и финансовой стойкости краткосрочной и долгосрочной перспективы деятельности промышленно-финансовой группы пищевой промышленности.

Questions of profitability and payment ability analysis, financial stability of industrial and financial group enterprises in short and long term period are treated.

Ключові слова: промислово-фінансові групи, фінансовий аналіз, прибутковість, фінансова залежність, платоспроможність, фінансова спроможність.

Важко переоцінити роль ефективного управління фінансами для сучасних промислово-фінансових груп (ПФГ) будь-якої форми власності. Раціональне розпорядження активами і пасивами, оперативне маневрування вільними ресурсами, своєчасне стягнення боргів є запорукою життєдіяльності ПФГ в ринкових умовах.

Фінансовий аналіз є важливим складовим елементом фінансового менеджменту ПФГ. Фінансовий менеджмент – це система управління рухом фінансових ресурсів і фінансових відносин, що виникають між